

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 15 mars 2019

Mål nr

Ö 1537-18

PARTER

Klagande

MK

Ombud: Advokat ME

Motpart

TB

Ombud: Jur.kand. FH-W

SAKEN

Tillstånd till prövning i hovrätt av mål om skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2018-03-01 i mål T 899-18

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut meddelar Högsta domstolen tillstånd till målets prövning i hovrätten.

Det ankommer på hovrätten att pröva frågan om rättegångskostnader i samband med att målet avgörs.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MK har yrkat att Högsta domstolen meddelar tillstånd till målets prövning i hovrätten.

TB har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Båda parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. Vigrens bil och motor AB åtog sig att sälja MKs bil. Bilen överlämnades till bolaget men några pengar för försäljningen betalades aldrig till MK. TB köpte den aktuella bilen av Vigrens bil och motor AB för 175 000 kr. TB sålde därefter bilen vidare till en köpare i Finland.
2. En företrädare för Vigrens bil och motor AB dömdes senare för grovt bedrägeri avseende den aktuella bilen och ålades att betala skadestånd till MK med 285 000 kr.
3. MK väckte vid tingsrätten talan mot TB och yrkade att TB, solidariskt med företrädaren för Vigrens bil och motor AB, skulle betala ett visst belopp i skadestånd till honom. Som grund för talan angav MK att TB genom sitt

agerande gjort sig skyldig till häleri alternativt häleriförseelse när han förvärvade bilen. TB var därmed skyldig att ersätta MK för den skada han drabbats av.

4. TB bestred käromålet och invände att han inte kände till att bilen frånhänts annan genom brott när han förvärvade den och att han inte heller hade skäligen anledning att anta detta. Han gjorde gällande att han förvärvat bilen i god tro.

5. Tingsrätten ogillade käromålet med hänvisning till att MK inte hade lyckats visa att TB gjort sig skyldig till vare sig häleri eller häleriförseelse.

6. MK överklagade tingsrättens dom till hovrätten och gjorde gällande att det fanns skäl att bevilja prövningstillstånd eftersom det fanns anledning att betvivla riktigheten av tingsrättens dom. I överklagandet uppgav MK att TB och ett vittne i tingsrätten hade lämnat delvis felaktiga uppgifter och han åberopade ny muntlig bevisning till stöd för detta påstående.

7. Hovrätten har inte meddelat prövningstillstånd.

Frågan i målet

8. Frågan i målet är om det finns skäl att bevilja prövningstillstånd i hovrätten.

Rättsliga utgångspunkter

Inledning

9. För att hovrätten ska pröva en tingsrätts dom eller beslut i tvistemål krävs prövningstillstånd (se 49 kap. 12 §, jfr med 13 § rättegångsbalken). Av 49 kap. 14 § rättegångsbalken framgår att sådant tillstånd ska meddelas om det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (ändringsdispens), om det inte utan att sådant tillstånd meddelas

går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (granskningsdispens), om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt (prejudikatdispens) eller om det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet (extraordinär dispens).

10. Till skillnad från vad som gäller i Högsta domstolen är reglerna i 49 kap. 14 § om prövningstillstånd i hovrätt obligatoriska. I ett mål där det krävs prövningstillstånd har hovrätten alltså att – oberoende av parternas argumentation – överväga om det finns någon grund för prövningstillstånd.

Ändrings- och granskningsdispens

11. Tillämpningen av regeln om ändringsdispens ska präglas av generositet, vilket innebär att alla avgöranden som bedöms som tveksamma ska tas upp till fullständig prövning. Genom regeln om granskningsdispens har lagstiftaren ytterligare velat motverka risken för att felaktiga tingsrättsavgöranden inte blir omprövade i hovrätt. (Se ”Marginalen” Högsta domstolens beslut den 19 december 2018 i mål Ö 5510-17 p. 10.)

12. Om klaganden i överklagandet åberopar nya omständigheter eller nya bevis, kan frågan om ändrings- eller granskningsdispens ska meddelas komma att bli avhängig av frågan om de nya omständigheterna eller bevisen ska tillåtas. I dispositiva mål får en part enligt 50 kap. 25 § tredje stycket rättegångsbalken till stöd för sin talan i hovrätten åberopa en ny omständighet eller ett nytt bevis endast om parten gör sannolikt att han eller hon inte kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid tingsrätten eller han eller hon annars haft giltig ursäkt att inte göra det. Som ett led i bedömningen av om prövningstillstånd ska meddelas, måste då göras en förprövning av om de nya omständigheterna eller bevisen kan komma att tillåtas. (Jfr NJA 1982 s. 27 och ”Marginalen” Högsta domstolens beslut den 19 december 2018 i mål Ö 5510-17 p. 11.)

13. Bestämmelserna om ändrings- och granskningsdispens överlappar delvis varandra. Förutsättningarna för tillämpning av ändringsdispens bör dock i första hand prövas när det finns en särskild eller konkret anledning att betvivla riktigheten av tingsrättens avgörande. I de fall då det inte finns några sådana särskilda eller konkreta skäl som ger anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten kommit till är det i stället naturligt att utgå från bestämmelsen om granskningsdispens vid prövningen av frågan om prövningstillstånd ska meddelas. (Se bl.a. NJA 2009 s. 738.)

Prejudikatdispens

14. Hovrätten ska vid sin bedömning av om det finns skäl att meddela prejudikatdispens beakta behovet av prejudikatbildning i Högsta domstolen liksom hovrättens eget ansvar för rättsutvecklingen. Det behöver inte röra sig om en rättsfråga som genom att besvaras ger ett omedelbart och entydigt bidrag till rättsbildningen. Kraven för prejudikatdispens är lägre i hovrätt än i Högsta domstolen (se t.ex. NJA 2011 s. 843 p. 9 och NJA 2012 s. 476 p. 4).

Bedömningen i detta fall

15. Under huvudförhandlingen i tingsrätten uppgav TB och ett vittne, att de hade varit i ett kreditbolags lokaler för att titta på bilen. MK kontrollerade efter förhandlingen dessa uppgifter. Vad som då framkom tydde på att uppgifterna var oriktiga. MK åberopade därför i hovrätten ny bevisning i form av bl.a. vittnesförhör för att kunna ifrågasätta trovärdigheten av TBs och vittnets uppgifter.

16. Med hänsyn till att uppgifterna om att bl.a. TB hade besökt kreditbolagets lokaler kom fram först vid huvudförhandlingen får MK anses ha haft giltig ursäkt för att inte åberopa den aktuella bevisningen tidigare.

17. Det går inte att på föreliggande underlag dra slutsatsen att den nya bevisningen skulle sakna betydelse för målets utgång. Det går därför inte att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till utan att prövningstillstånd meddelas. Det finns därmed anledning att meddela granskningsdispens.

18. Till det anförda kommer att det kan finnas ett visst intresse av att bevilja prejudikatdispens. Tingsrätten uppfattade att MK lagt TB till last enbart att han begått häleri respektive häleriförseelse med hänsyn till omständigheterna vid tidpunkten för dennes förvärv. Det är i och för sig klarlagt sedan tidigare att oaktsamhetskravet vid häleriförseelse inte sammanfaller med det krav på ond tro som utesluter civilrättsligt godtrosvärv; för att ansvar för häleriförseelse ska komma ifråga krävs det att förvärvaren har haft skälig anledning att anta att brott förelåg eller förövades genom överlåtelsen och oaktsamhetströskeln ligger i den delen högre än tröskeln avseende ond tro (se NJA 1962 s. 20 och NJA 1985 s. 58). Vad som skulle kunna utgöra omständigheter som innebär att en konsument som förvärvat en vara av en näringsidkare på detta sätt kan anses ha varit oaktsam i straffrättslig mening är emellertid en fråga som inte kan anses sakna prejudikatintresse.

19. Det kan vidare konstateras att det i rättstillämpningen inte särskilt prövats vilka krav som ställs på en förvärvare av en bil för att ett godtrosvärv ska föreligga vid en konsuments förvärv från en näringsidkare (jfr bl.a. NJA 1993 s. 429, NJA 2005 s. 502 och NJA 2006 s. 45). Den frågan, som har ett prejudikatintresse, skulle kunna aktualiseras i målet, bl.a. beroende på hur prövningen i övriga delar av målet faller ut.

20. Det finns därmed – utifrån de förutsättningar som gäller för prejudikatdispens i hovrätt – också anledning att meddela sådan dispens.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Agneta Bäcklund, Svante O. Johansson (referent), Sten Andersson, Petter Asp och Malin Bonthron
Föredragande justitiesekreterare: Maria Arnell